

УДК 37.013.3

Костенко Г.Ф. к.в.н., доцент;

Чумаченко Св.М.

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України.

Технологічний компонент педагогічного мистецтва

Технологический компонент педагогического искусства

Technological component of pedagogical art

Резюме. У статті аналізуються концептуальна, змістова та процесуальна основи технологічного компоненту педагогічної майстерності у процесі професійної підготовки магістрів військового управління. Розкривається сутність поняття “педагогічна технологія”, її критерії та складові компоненти. У статті також подана модель педагогічної технології організації алгоритмічної діяльності магістрів військового управління.

Ключові слова: педагогічне мистецтво, інтенсифікація навчання, контроль отриманих знань, магістранти військового управління, молоді командири.

Резюме. В статье анализируются концептуальная, содержательная и процессуальная основы технологического компонента педагогического мастерства в процессе профессиональной подготовки магистров военного управления. Раскрывается сущность понятия «педагогическая технология», ее критерии и компоненты. В статье также представлена модель педагогической технологии организации алгоритмической деятельности магистров военного управления.

Ключевые слова: педагогическое искусство, интенсификация обучения, контроль полученных знаний, магистранты военного управления, молодые командиры.

Resume. Conceptual, content and processional bases of the technological component of pedagogical skills in the course of vocational training of pedagogical arts in military managing are analyzing in this article. The essence of the concept «pedagogical technology», its criteria and components are revealed. The model of the pedagogical technology of organization of algorithmic activity of masters of arts of military managing is also presented in the article.

Keywords: pedagogical arts, intensification of education, the control received knowledge, masters of arts of military managing, young leaders (commanders).

Мудрий не той, хто знає багато, а той, чий знання корисні.

Есхіл

Постановка проблеми.

Рівень та якість підготовки фахівця будь-якого профілю залежить від ступеня обґрунтованості трьох вузлових проблем навчального процесу: мети навчання (*для чого вчити?*), його змісту (*чому вчити?*) і принципів, форм, методів та засобів організації навчання (*як вчити?*) – одвічні питання педагогіки. Для нас вони мають особливу актуальність у зв'язку з обмеженими матеріальними ресурсами і жорсткими часовими рамками навчання магістрантів військового управління. При цьому стало очевидним, що педагогічне мистецтво є життєвим лише в тому випадку, якщо воно відповідає на виклики часу і спирається на історичний досвід, накопичений людством.

Підготовка магістра військового управління в сучасних умовах відповідає досягненню конкретної мети: гарантувати виконання державного замовлення на підготовку молодих командирів з наперед заданим кваліфікаційним рівнем професіоналізму. Тому важливим є пошук ефективних педагогічних технологій, що відповідають змісту підготовки фахівців у вищих навчальних закладах (ВНЗ) IV рівня акредитації.

Мета статті – розглянути технологічний компонент педагогічної майстерності як алгоритм вдосконалення навчальної, виховної та методичної роботи керівного складу і науково-педагогічних працівників Національного університету

оборони України на користь поліпшення якості підготовки магістрів військового управління, а також, запропонувати читацькій аудиторії нашого поважного збірника обґрунтування ефективності педагогічної технології як відносно нового напрямку педагогічного мистецтва.

Викладення основного матеріалу.

Інформаційним приводом для підготовки даної статті стала дискусія з питань ефективності національної освіти, яка продовжується в тижневику “Дзеркало тижня” з перших випусків цього видання до теперішнього часу. Джерельною базою є публікації педагогів і публіцистів України – В. Андрущенко, Я.Берегового, Т.Галковської, С.Гончаренка, А. Єгоренкова, М. Згуровського, К. Корсака, В. Креміня, М. Меєровича, М. Поплавського, П.Семиволоса, Л.Шрагіної, Р.Щокіна. Таким ефективним напрямом вважається “технологізація” педагогічного процесу, яка охоплює всі основні види діяльності керівного складу і науково-педагогічних працівників з планування і здійснення процесу підготовки магістрантів. Між “технологією виробництва” та педагогічною технологією можна провести аналогію. Виробнича технологія – це реалізація досягнутого наукового, організаційного і технічного рівня розвитку виробництва, а педагогічна – рівня розвитку освітнього процесу. На відміну від педагогічного мистецтва, яке ґрунтується на індивідуальних здібностях і інтуїції педагога, педагогічна технологія базується на широкій науковій основі та практичному досвіді. Наважимося зазначити, що мистецтвом в педагогічній діяльності володіють одиниці, а передовою педагогічною технологією можуть оволодіти всі науково-педагогічні працівники. На нашу думку, технологічність і творчість у навчально-виховному процесі мають розумно поєднуватись. Тому методична майстерність викладача має розвиватися не через забезпечення його великою кількістю готових рецептурних методичних посібників і широке використання ним готових технологічних процедур. Йому потрібні передусім фундаментальні знання з базових дисциплін, висока загальна культура і ґрунтовна психолого-педагогічна підготовка.

До основних критеріїв “технологічності” педагогічного процесу підготовки магістрантів у ВНЗ IV рівня акредитації належать [1, 2]:

ефективність результативності педагогічного процесу, яка виражена в наперед заданих рівнях знань, умінь та навичок у професійній підготовці випускників ВНЗ, досягнення певного стандарту навчання;

цільова спрямованість на формування у слухачів необхідного рівня професіоналізму і заданої теоретичної основи для його самоосвіти і подальшого професійного зростання після випуску;

системність - цілісність, що виявляється у взаємозв'язку і взаємообумовленості застосування в навчальній, виховній і методичній роботі типових форм, методів, засобів навчання, наявність логіки процесу;

керованість – застосування на будь-якому етапі навчання діагностики досягнення цілі;

новизна і перспективність змісту підготовки магістрантів, що характеризує педагогічний процес, який безперервно розвивається, на основі оперативного впровадження нових висновків та рекомендацій педагогічної науки;

динамізм, що розглядається з позиції пошуку та реалізації інноваційних технологій навчальної діяльності;

відтворюваність педагогічного процесу, що дозволяє застосувати в інших однотипних навчальних закладах іншими суб'єктами. Багато дослідників вважають, що основою технологічності є стійкість до відтворення.

Все це досить повно характеризує педагогічний процес підготовки магістрантів військового управління як реалізацію певної технології, яка, з одного боку, гарантує досягнення рівня державного стандарту підготовки молодого управлінця, а з іншого – певною мірою формалізує діяльність керівного і педагогічного складу університету та пізнавальну діяльність магістрантів. У зв'язку з цим пропонуємо таке визначення: “педагогічна технологія” є науково обґрунтований і нормований за цілями, змістом, місцем і часом алгоритм форм, методів, засобів і процедур, що використовуються при проектуванні, організації і здійсненні спільної навчальної діяльності педагогів і магістрантів та діагностика всього процесу навчання для досягнення заданого рівня підготовки випускників ВНЗ за певний термін навчання.

Аналіз структури педагогічної технології в психолого-педагогічній літературі дозволяє нам виділити такі основні її компоненти [3, 4]:

концептуальна основа педагогічної технології – це наукова база технології;

змістовна основа – мета загальна та конкретні цілі, зміст навчального матеріалу;

процесуальна основа – організація навчального процесу, форми та методи навчальної діяльності магістрантів, форми та методи роботи викладачів; діяльність викладачів з управління навчально-виховним процесом;

професійна основа – залежність успішність функціонування і відтворення спроектованої педагогічної технології від рівня педагогічної майстерності викладачів. Вона відображає унікальність і специфіку педагогічної технології відносно інших технологій (у техніці, промисловості тощо);

діагностика навчального процесу – оцінка якості навчального процесу, оцінка діяльності викладачів і оцінка діяльності магістрантів, діагностика одержаних результатів, їх співвідношення з поставленою метою і завданням.

Найголовніша вимога до будь-якої технології – завершеність технологічного циклу. Отже, необхідно знайти стандарт, за яким можна визначити як досягнення часткової мети навчання, так і підготовку магістрантів у цілому.

Нині визначилася потреба в новому типі особистості, здатної самостійно приймати рішення, усвідомлено здійснювати свій вибір та гнучко реагувати на зміну обставин і самому виявляти нові знання. Ці вимоги задовольняють ті якості особистості, які педагоги та психологи визначають як творчі. У зв'язку з цим, для оцінки завершеності педагогічного технологічного циклу пропонується узагальнювати показники творчої активності магістрантів [5, 6].

Уміння бачити проблему. Беручи до уваги, що постановка питання і самостійний пошук відповіді на нього – є основними формами творчого процесу, цей критерій виявляється в умінні магістранта бачити суперечності в сучасних положеннях воєнного мистецтва.

Відчуття новизни. Даний критерій виявляється в здатності магістрантів зробити моніторинг у рамках вибраного предмету своїх професійних (наукових) інтересів і умінь, та на його основі виявити в міжнародній воєнній діяльності нові тенденції, визначити ступінь їх стійкості та робити прогнози.

Критичність мислення. Розкривається в умінні магістрантів бачити в предметі аналізу якомога більше можливих сторін і зв'язків, а також знаходити причини професійних помилок в професійній діяльності командирів та виявляти власні оцінки.

Здатність визначити структуру предмету аналізу. Цей критерій характеризує уміння магістрантів аналізувати, порівнювати, виділяти головне і другорядне у військових

процесах і явищах, описувати і давати визначення, пояснювати, доводити, обґрунтовувати свої погляди на явища і процеси, систематизувати і класифікувати їх.

Спрямованість на творчість. Проявляє себе в мотивах творчого пізнання, мотивах творчої праці, творчого спілкування і характеризується гнучкістю мислення магістрантів, як уміння зрозуміти нову точку зору, здатністю відійти від шаблону як уміння перегрупувати свої знання і зв'язки між ними, здібністю до абстрагування і аналізу, а також здібністю до конкретизації і синтезу.

Культура мислення. Її основною ознакою є володіння магістрантом методологією багатовимірного (багатофакторного) аналізу викликів, загроз, небезпек та вирішення військових проблем (протиріч), тобто уміння об'єднувати при аналізі в несуперечливу єдність географічні, економічні, соціальні, політичні, воєнні та культурні чинники.

Експертні можливості. Їх ознаки виявляються в здатності магістра-випускника мислити на рівні твердих знань закономірностей, принципів і тенденцій сучасного воєнного мистецтва, в його умінні класифікувати воєнні конфлікти, процеси і явища. Безумовно, сюди ж можна віднести уміння відстоювати свою громадянську і моральну позицію, почуття обов'язку, прагнення до лідерства і отримання високої оцінки.

Визначені вище критерії характеризують одну з найяскравіших здібностей людини – безперервне прагнення до пізнання. Кожний критерій має свій набір унікальних емпіричних показників. Це дає можливість розробляти необхідні діагностичні засоби. Діагностична і процесуальна основи взаємопов'язані, оскільки на кожному етапі має бути досягнутий результат. У разі негативного результату за діагностичним компонентом відбувається повернення до процесуальної основи, де відбувається кореляція загубленого рівня та перехід до процесу формування наступного, доки не буде досягнуто результату. Опис процесу має ознаки циклу з пост-умовою. Не дивлячись на загальний характер, модель цілісно відображає технологічний компонент педагогічної майстерності при підготовці магістрів військового управління. Впровадження технологічного компоненту дозволяє науково-педагогічним працівникам ефективно взаємодіяти з магістрантами в навчально-виховному процесі, об'єктивно контролювати і оцінювати успішність,

визначити ступінь завершеності на кожному етапі вивчення дисципліни і підготовки магістранта, а також завершеності циклу, етапу навчання.

Висновки.

Таким чином, технологічний компонент в педагогічному мистецтві відноситься до нового напрямку діяльності по вдосконаленню навчальної, виховної і методичної роботи науково-педагогічних працівників. Дозволяє сіяти *розумне, добре, вічне* на користь поліпшення якості підготовки магістрів військового управління – випускників Національного університету оборони України. Ось чому педагогічна технологія, а не педагогічний експромт науково-педагогічних працівників, дозволяє уникнути упущень під час підготовки молодих управлінців, рівень знань і умінь яких є чинником, що визначає майбутню стабільність, безпеку і прогресивний розвиток нашого суспільства і держави.

Напрямок подальшого дослідження доцільно вибрати обґрунтування стандартів, оптимізацію форм і кількості розробки документів, необхідних викладачу, в інтересах збільшення часу при підготовці для проведення

занять та освоєння нових основних технологій педагогічного мистецтва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Меерович М.И. Основы культуры мышления / М.И.Меерович, Л.И.Шрагина // Школьные технологии.– 1997. – № 2. - С.5. – 194.
2. Стефановская Т.А. Педагогика: наука и искусство. [Курс лекцій] / Стефановская Т.А. – М.: Совершенство, 1998. – С.47- 49, 133-135, 230 – 257.
3. Гончаренко С.У. Проблема підвищення теоретичного рівня освіти / С.У Гончаренко, Н.В.Пастернак // Педагогіка і психологія. – 1998. - №2. – С.16 – 29.
4. Борозинець І.М. Інноваційний стиль педагогічної діяльності в умовах глобалізації освіти / І.М.Борозинець // Військова освіта. – 2011. - №2(24). – С. 139 – 147.
5. Назарова Т.С. Педагогические технологи: новый этап эволюции / Т.С. Назарова // Педагогіка. – 1997. – №3. – С.24.
6. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / [Сисоєва С.О. та авт. Кол.]; за ред. С. О. Сисоєвої. – К., 2001. – 502 с.

Рецензент: Капосльоз Г.В. – к.псих.н., с.н.с., ЦВСД НУО України.

Поступила в редакцію 06.03.13